

VANDAAG EN MORGEN

HOOFDSTUK IV.

P R A T E R S .

. We hebben in de voorgaande lessen reeds wat aandacht besteed aan het denken en ook aan het spreken. De moderne tijd is wel bijzonder rijk aan wat wij "pratere" kunnen noemen. Een groot gedeelte van de z.g. gouvernementen bestaat uit praatcolleges. Dat lijkt allemaal een beetje spottend gezegd. Maar wat blijkt nu? Men bespreekt de dingen met elkaar. Dit bespreken wordt moeilijker naarmate meer mensen een stem in het geding hebben. Om de zaak eenvoudig te stellen:

Twee mensen kunnen hun mening vergelijken. Zij kunnen echter - indien zij koppig zijn - niet tot een oplossing komen. Zijn er drie mensen aanwezig, dan is een beslissing mogelijk en wel in betrekkelijk korte tijd, omdat deze drie mensen hun mening t.a.v. elkaar uitwisselen. Maar als er eenmaal een keuze is gedaan, waarbij er twee staan tegenover een, dan is het mogelijk directieven te geven en tot uitvoering over te gaan.

De neiging om hoe langer hoe meer praatcolleges op te zetten is in de moderne wereld eigenlijk al ver gevorderd. Een voorbeeld daarvan is b.v. in Nederland de opbouw van de regering. Men heeft gemeend, dat men het aantal Kamerleden moest uitbreiden. Want - zo zegt men - per Kamerlid valt er een te grote hoeveelheid studie en arbeid te verwerken; hij kan dat niet aan.

. Dat is waar, indien we die arbeid zelf gaan uitbreiden. Indien we ons echter bij de arbeid tot de grote lijnen bepalen en daar principiële beslissingen nemen, kunnen we het het veel minder Kamerleden af. Nu komen er dus op 100 man 50 bij. Die 50 hebben ieder weer een afwijkende visie; d.w.z. dat bij elk project, dat wordt besproken, er weer een aantal nieuwe standpunten mede moet worden beschouwd. Op den duur wordt het praten de hoofdzaak en de uitvoering bijzaak. Het gaat er niet meer om, of een bepaald project wordt uitgevoerd. Het gaat erom, of het standpunt van de heer A. of van de heer B. zal worden aangenomen. Dit is niet alleen nationaal maar ook internationaal steeds meer kenbaar geworden. De achtergronden daarvan liggen heel wat materiëler dan u misschien denkt.

De huidige wereld bestaat uit een groot aantal industriële rijken; sommige daarvan staatsbezit, andere daarvan - z.g. particuliere rijken - gebaseerd op kapitaal en eventueel aandeelhouders, terwijl daarnaast bestaan de grondstofgewinning (afzonderlijk te beschouwen) en wat men kan noemen de landbouw als industrie.

Nu ligt de grootste concentratie van macht bij een industrie. Maar de grootste concentratie van aantallen kan wel eens ergens anders liggen. Hoe meer mensen tegen elkaar in praten, des te langer de tijd die er nodig is om een beslissing te nemen; maar des te gemakkelijker deze beslissing ten slotte van buitenaf kan worden beïnvloed.

Het praatcollege heeft dus niet alleen maar de onderlinge uitwisseling van meningen ten doel. Het heeft - al wordt dat niet officieel toegegeven - mede ten doel bepaalde machtsgroepen de mogelijkheid te geven mede aan het woord te komen, zonder dat dit uiterlijk kenbaar wordt. En daarmee roeren we iets aan, dat vandaag

een werkelijkheid is, maar dat zich morgen nog wel eens heel wat verder zou kunnen ontplooiën. Ik kan u wel enkele kleine voorbeelden geven:

Wanneer bijvoorbeeld het z.g. Krupp-syndicaat (dat officieel niet bestaat) en het z.g. chemisch-syndicaat, vroeger bekend als A.G. Farben in Duitsland geen politieke invloed zouden hebben, dan zou het totaal verloop in West-Duitsland anders zijn. Maar dan zou het ook niet meer mogelijk zijn om steeds weer beslissingen te treffen, die in feite niet voor de wereld of zelfs maar voor het land, doch hoofdzakelijk voor het z.g. industriële klimaat gunstig zijn.

Deze groepen hebben officieel slechts weinig vertegenwoordigers. Als we het na zoeken in de Bondsdag, zullen we ontdekken, dat er misschien 4 of 5 mensen zitten, die rechtstreeks daarvoor spreken. Daarnaast zijn er echter b.v. 30 mensen, die z.g. spreken voor de arbeidersbelangen. Maar arbeidersbelangen zijn vaak verbonden - zolang het gaat om een officiële regeling - met de belangen van dergelijke grote handelsrijken.

Dan hebben wij te maken met een aantal mensen, die een district vertegenwoordigen en die in dat district bepaalde dingen zouden willen bereiken. De een wil een paar wegen bouwen, de ander wil misschien een standbeeld oprichten of een zwembad hebben. Zij kunnen daar voor steun krijgen en de kapitalen uit de gemeentekas, mits zij ook steun verlenen aan een wetje van b.v. vervoer, dat ergens de eigen industrie beschermt of stimuleert.

Hier is het praatcollege kennelijk een handelszaak geworden. In de tijd van vandaag zijn die handelsrijken klein. Ze zijn nog niet zo internationaal, dat je kunt zeggen: ze overbruggen de verschillen tussen naties en werelddelen. Maar in de toekomst, de tijd van morgen, zullen de belangen steeds meer de grenzen overschrijden.

Het is velen van u waarschijnlijk bekend, dat vreemd genoeg in de laatste wereldoorlog zeer belangrijke industriële projecten in Frankrijk en zelfs in de buurt van Seraing (België) bijna geen schade leden van Duitse of Engelse bombardementen. Op dezelfde wijze werden enkele industrieën in Westfalen opvallend gespaard, terwijl andere wel te gronde gingen. Degeen, die dat registreert en nagaat hoe het in elkaar zit, ontdekt met enige ontsteltenis - naar ik aanneem - dat er aandelenkapitaal van deze industrieën zowel in Duitsland als in de Ver. Staten uitstond. Dit waren internationale zaken. En toen Engeland één keer een bombardement waagde in het Roergebied op een terrein, waardoor zo'n industrie inderdaad schade opliep, werd onmiddellijk besloten, dat dit niet meer mocht voorkomen. Dat was.

Maar nu, vandaag, zien we reeds dat de Amerikanen raffinaderijen bouwen in het Botlekgebied of in de buurt van Antwerpen en andere haven (Toulon). Wij horen van bedrijven met een hoofdzetel in Amerika maar een zeer belangrijke kapitaalsinvloed in Engeland, Zuid-Afrika, Nederland of Duitsland, die niet meer alleen apparaten in elkaar zetten, maar die ook belangrijke onderdelen fabriceren. Hier is een internationaal belang gegroeid. Deze dingen bestaan nu. Maar er ontwikkelt zich nog iets en dat is nog veel vreemder.

We kennen het op het ogenblik nog z.g. te Hongkong gevestigde Amoy-Concern. Dit Concern houdt zich bezig met de productie en de verkoop van o.m. verpakte levensmiddelen, blikwaren en nog zo iets. Een groot gedeelte van deze producten wordt gemaakt in Rood-China. Dit Amoy-Concern heeft nu kans, gezien om kort geleden een grote fabriek te stichten in Malakka. Het kapitaal daarvan komt officieel uit Hongkong; onofficieel voor een groot gedeelte uit Rood-China. Ditzelfde Amoy-Concern houdt zich op dit ogenblik bezig met de overname van bepaalde rechten voor oliewinning en -raffinage in bepaalde staten rond de Rode Zee.

Stel nu, dat dit Concern dus in staat is om op den duur ook vestigingen van verschillende geaardheid in Europa of in Amerika onder te brengen. Als Rood-China nu ruzie heeft met Amerika, kan het die ruzie nooit helemaal zonder verlies afwerken, indien het gelijktijdig niet kans ziet om te voorkomen dat dit Concern (dat er op het ogenblik ook nog een spionagefunctie bij heeft, maar dat toch als handelsuitgang erg belangrijk begint te worden) eigenlijk zou worden aangetast. Er komen steeds meer belangen, die - ook indien de Russen zouden aanvallen - eigenlijk niet mogen worden vernietigd. Alleen indien wij alle denkbeelden aan handel, aan kapitaal, aan machtsuitoefening in andere landen zouden prijsgeven, zou het nog mogelijk

zijn om dergelijke dingen te vernietigen. Dan neem je je verlies. Maar zelfs Rusland heeft er geen behoefte aan om op die manier verliezen te lijden. Ook China niet. Ook Amerika niet. En daarvoor zijn nu juist die praters nodig.

In de toekomst worden de praters steeds meer de mensen, die - zonder dat de openbare opinie het merkt - bij het bestaan van wederkerige spanningen (die over het algemeen politiek en vaak ook sociaal noodzakelijk zijn) de wederkerige kapitaalsbelangen dan ook zeker stellen.

De meesten van u denken daar niet over na. En zij realiseren zich waarschijnlijk ook niet, waarom b.v. de kerk van Rome de laatste tijd bepaalde half-officiële lichamen heeft ingesteld om voeling te houden met vele soorten protestanten. Het is waarschijnlijk niet algemeen bekend, dat op het ogenblik Het Leger des Heils vertegenwoordigers heeft, die in Nice met de Raad voor Zending onderhandelen. Deze Raad voor Zending bestaat voor een deel uit verschillende protestantse groeperingen; maar een zeer groot deel van het ingebrachte kapitaal, het overleg en een groot aantal deelnemers zijn toch wel vertegenwoordigers van belangrijke prelaten van de katholieke kerk. De Opus Dei b.v., een zeer belangrijke organisatie binnen het katholicisme, neemt daaraan direct deel. Waar gaat het om?

Kijk eens, zolang wij als kleine groepen met elkaar kunnen concurreren, is dat niet erg. Dan kunnen wij rustig als grotere zaak zeggen: Wij nemen wat verliezen. Laten we eens een missiepost verliezen. Dat is niet erg. Want geen enkele katholieke, anglikaanse, baptistische of andere zending vindt het erg, als er eens een zendingspost door kannibalen wordt overvallen. Je hebt dan weer wat gedaan aan het wereldvoedselprobleem en bovendien heb je weer een paar martelaren; een aansporing te meer om offers te brengen voor de gelovigen.

Maar de laatste tijd ontstond er iets anders. Steeds meer staten zijn de missionering principieel gaan afwijzen als een socio-politiek organisme van de westerse wereld. En dat kunnen ze niet hebben. Het is niet erg, als een zendingspost valt, maar het is iets anders, als een heel land de zending en daarmee het christendom (en ook de macht van het christendom) gaat ontkennen. En daarom gaat men praten.

Nu is het eigenaardige, dat er in deze groep overleg wordt gepleegd door groeperingen, die elkaar soms zelfs naar de keel vliegen. Want daar zijn ook groeperingen vertegenwoordigd, die officieel beweren dat de paus van Rome de hoer van Babylon is of zelfs het Beest, waarover wordt gesproken in de Openbaring. Er zijn groeperingen bij, die de katholieke eredienst uitmaken voor afgoderij en al wat erbij hoort; die spreken over beeldendienst en idolatrie. Maar dáár treffen zij elkaar. Niet officieel. U hoort er weinig van.

Ook in de godsdienst is deze behoefte tot samenwerking steeds groter. En ook hier gaat het er niet zozeer om anderen te helpen, dan wel om eigen belangen vast te leggen.

Wat zal de invloed van die praters morgen zijn?

In de eerste plaats zullen wij ontdekken, dat zij - al praten zij erg progressief - in feite behoudzuchtig zijn. En dat is begrijpelijk, want de bestaande evenwichten zijn voor de verschillende lastgevers, machtgroeperingen e.d. tot nu toe wel de beste; men weet wat men eraan heeft en wil dat niet graag veranderen.

In de tweede plaats zullen wij ontdekken, dat als zij naar buiten toe progressief zijn, dit in feite geschiedt in overleg met hun tegenstanders. Er is een voortdurend ondergronds contact. En zo ontstaat er iets, dat in de komende jaren gaat groeien tot een soort politieke Maffia: een groepering van bende- en eedgenoten, die - strevende voor het nut van allen, zoals ook de Cosa Nostra eensdeed - proberen elkaars belangen te beschermen; en die daarbij de gehele wereld beschouwen als middel, niet als doel.

De revoluties, die wij kunnen verwachten in de komende periode, zijn natuurlijk enigszins tegen de praters gericht. Maar een prater is een heel machtig wezen. Laat ons niet vergeten, dat in de Russische revolutie de eigenlijke omwenteling werd veroorzaakt door de mensjiviki, gesteund door anarchisten. Deze politieke beschouwing betrof toen ongeveer 40 % van het volk. Dus 40 % van het volk werd erin meegesleept, 60 % was in feite behoudend. Deze mensjiviki begonnen een systeem op te bouwen, waarbij ook het oude nog aan zijn recht zou kunnen komen.

Nu komt Lenin. Hij behoort tot de bolsjewiki. Zij willen méér macht. Zij maken in de politieke Raden noggeen 3e % uit. Dus één man op de 300 is bolsjewiek, hooguit. En dat in de Raden, de uitvoerende organen. Daarnaast kunnen wij zeggen, dat van de totale revolutionair gestemde bevolking maximaal 2 % bolsjewiek is. En wat gebeurt er?

Lenin begint te praten en te beloven. Het wordt tegenwoordig niet graag meer gezegd. Maar Lenin belooft b.v. aan alle boeren eigen land. En hierdoor verzekert hij zich zelfs van de steun van een groot deel van de behoudende plattelandsbevolking. Hij belooft de arbeiders eigendom in de fabrieken. Hij belooft de soldaten een Raad, waarin officieren eigenlijk niets meer te zeggen hebben. Hij belooft. Hij spreekt woorden. Het zijn de woorden van Lenin, niet zijn theorieën maar zijn woorden en zijn vaak huichelachtige, leugenachtige en in feite lege beloften, die de Russische revolutie mogelijk maken; die het bolsjewistisch regiem in het zadel helpen en daarmee de mogelijkheid geven om de terreur te scheppen, waardoor het bolsjewisme niet als een beweging maar als een systeem Rusland kan gaan domineren.

Denkt u niet, dat dergelijke praters nog steeds bestaan? Er is altijd wel weer iemand, die u iets wil beloven. Ook in de toekomst. En naarmate het leven voor de mens gelijkmatiger en meer gelijk gericht wordt of zijn toestand wanhopiger is, is de neiging om zo iemand te volgen groter. Dit houdt in, dat wij morgen geconfronteerd zullen worden - juist in de revoluties - met soortgelijke lege beloften; dat er revoluties zullen plaats vinden (zoals in sommige Zuid-Amerikaanse staten en vooral in Midden-Amerika reeds is gebeurd), waarin men vecht voor de vrijheid, maar in feite voor b.v. Anaconda Copper of voor de een of andere Amerikaanse maatschappij. Want dat is heel vaak gebeurd.

Ik stel daarom: De praters van vandaag zijn het rookgordijn voor de feitelijke machtsontwikkeling, die bij een toenemende industrialisatie in handen is gekomen van een klein aantal theoretici. Zij zijn de technocraten van vandaag. Maar voor hen is de hele wereld en alle manipulatie van de mensheid eigenlijk slechts een verlengstuk van bedrijf en bedrijfsresultaat.

In de komende tijd zal deze neiging steeds sterker worden. En daarmee zal de functie van de prater als massa-beïnvloeder toenemen. Er mag mee gerekend worden, dat over ongeveer 20 jaar geschoolde demagogen van verschillende aard te huur zijn en op politiek, religieus of ander terrein een zeer grote rol zullen spelen bij het bepalen van de bestemming en daarnaast ook van de daden van het volk.

Ik weet wat voor invloeden er in de eerstkomende 30 à 40 jaren op aarde zullen heersen en mag dus niet zo ver gaan te stellen; dat oorlogen tussen landen zullen worden uitgevochten in naam van vrijheid en volkerenrecht, terwijl ze in feite een strijd zijn, welke het uitvechten van de heerschappij tussen twee concurrerende maatschappijen betekent. Maar deze consequentie zou - indien de invloeden op aarde zouden blijven zoals ze nu vandaag zijn - toch zeker denkbaar blijven.

Dat ik daarop de nadruk leg, heeft zijn reden. Wie zich bezighoudt met de geschiedenis der mensheid en met de extrapolaties op grond van het heden, zodat ook morgen zichtbaar wordt, zal zich steeds sterker geconfronteerd zien met een ontmenselijking van de maatschappij, van het geloof, ja, eigenlijk van het hele leven. Deze ontmenselijking wordt verhuld door de mooie begrippen en de mooie woorden, die worden gebruikt. Maar als ik constateer, dat napalm een onmenselijk wapen is en dan prompt daarop zeg: Dat in naam van de vrijheid het noodzakelijk is zelfs dit verschrikkelijke wapen in te zetten - iets wat nog niet lang geleden is gebeurd - dan moet ik me ook realiseren, dat deze argumenten morgen kunnen gelden voor de ergste biologische wapens en voor atoomwapens. De verdraaiing van de waarheid, de verandering van nadruk, is niet menselijk. Ze heeft niets meer te maken met de werkelijke emotie of noodzaken van de mensheid. Zij is daarentegen juist de ontwikkeling van een doel-heerschappij, waarin de mens hoogstens als dienstbetoon-leverend organisme wordt gewaardeerd maar niet als entiteit. Op grond hiervan een paar regels en korte predicties. Bij deze predicties - dit wil ik voorop stellen - houd ik niet slechts rekening met hetgeen ik nu en in vorige hoofdstukken heb gezegd, maar houd ik tevens rekening met hetgeen mij omtrent de feitelijke toekomstige ontwikkelingen bekend is.

De regels zijn:

1. Elk beroep op uw emotie in naam van abstracte begrippen als vaderland, vrijheid, rechtvaardigheid e.d. dient u met voorzichtigheid te bezien. Zelfs een beroep op u in naam van menselijkheid vergt een nader onderzoek. Hoe abstracter het begrip is dat wordt gehanteerd, des te gemakkelijker het als dekmantel kan dienen voor zeer reële, maar met hetgeen u denkt te bereiken zelfs strijdige doeleinden. Realiseer u dit en richt u op de werkelijkheid, niet op de mooie oproepen en woorden.
2. Realiseer u, dat vele woorden worden gesproken, niet omdat men ze meent, maar omdat men aanneemt dat deze woorden voldoende zijn om een bestaande machtsverhouding te continueren. (Wat dat betreft, moogt u de uitspraken van voormannen van de P.v.d.A. en de K.V.P. in Nederland in de laatste tijd bezien. Dan heeft u een voorbeeld van wat ik bedoel.) Realiseer u, dat woorden en voornemens vaak geheel verschillende dingen zijn. Wen u aan ook hier te kijken naar daden en niet te letten op woorden.
3. U zult in deze tijd vaak geneigd zijn formules te herhalen. Deze formules worden u immers gegeven als de verklaring van feiten. U beseft maar al te weinig, hoe vaak die woorden leeg zijn.
Herleid allereerst ook uw eigen woorden steeds tot de essentie van wat zij betekenen. Gebruik dan uw woorden altijd zo, dat zij uw bedoeling weergeven en u bereid bent om gevolg te geven aan hetgeen uw woorden impliceren.

Deze 3 regels zijn van groot belang voor u in de komende tijd.

Nu wat betreft de ontwikkeling.

Een steeds verdergaande uitbreiding van het koor van praters zal op den duur de betekenis van de prater veranderen. Hij kan alleen nog maar belangwekkend zijn door het exceptionele dat hij bezit, niet meer door zijn woorden alleen. Houd er rekening mee dat in de toekomst volksvertegenwoordigers, hoge prelaten, zich tot het publiek wendende personen geen deskundigen zijn maar acteurs. Het aantal acteurs, geschoold in dictie, public relations, het bouwen van een persoonlijkheid e.d., neemt steeds meer toe. Het uiterlijk zal steeds minder het innerlijk weergeven.

Een tweede predictie, die misschien voor u wat opvallender is:

Over ongeveer 7 à 8 jaar zal - naar ik meen - de werkwijze van de praters zoveel tegenstrijdigheden bevatten, dat de massa daarmee niet meer kan worden geregeerd. Dit ophouden van regeerbaar-zijn van de massa is een groot gevaar voor elke macht, maar vooral voor het commercieel belang, dat immers op de aanvaarding van bestaande regelingen door de massa is aangewezen. Hierdoor zal het overheids-geweld na deze periode in vele landen zo sterk toenemen, dat uit dit geweld feitelijk revoluties kunnen worden verwacht. Reeds in de komende tijd mogen wij overigens die revolutionaire tendensen zeker niet onderschatten. Hier hebben wij echter nog te maken met revoluties, die voortkomen uit geloóf aan bepaalde waarden en bepaalde woorden. Dit duurt nog tot ongeveer 1974. Daarna zullen er revoluties uitbreken, die eigenlijk de uiting zijn van onmacht, van hulpeloosheid der revolutionairen.

Dan een laatste predictie in dit opzicht:

Daar, waar de veelprater op den duur onaanvaardbaar wordt en zelfs de acteur niet meer in staat is een voldoende emotionele eenheid bij zijn publiek (de massa) tot stand te brengen, zal heel vaak de eenvoudige prater, die eigenlijk meer handelt dan zegt, de aandacht trekken. Wij kunnen ervan op aan, dat de leiders in de komende jaren in toenemende mate mensen zullen zijn, die heel weinig zeggen maar zoveel te sneller erop slaan. Deze neiging tot daadwerkelijke reactie bij leiders, waarnaar het volk luistert, neemt toe. Gevaar voor dictatuur ligt daar zeer zeker in. Maar de neiging van het volk om weer te denken in eenvoudige termen, gebaseerd op feit en handeling, zal m.i. een mogelijkheid tot grote dictatuur uit de weg ruimen vóór het jaar 1990.

HOOFDSTUK V.

VREDE OP AARDE.

Dat het begrip "vrede" in vele toonaarden wordt herhaald is onmiskenbaar. Dat het woord "vrede" steeds weer iets anders betekent, zal niemand kunnen ontgaan. Wat is het begrip vrede dan in deze dagen werkelijk? Want het is een woord, dat in leuzen wordt gebruikt. Maar wat zit er op de achtergrond?

Men roept: Vrede in Viet-Nam. Maar bedoelt men daarmee werkelijk vrede? Dan roept men om het onmogelijke, want een vrede in Viet-Nam kan niet worden bereikt door het vertrek van de Amerikanen. Het kan alleen worden bereikt door het vinden van een gemeenschappelijke factor in het leven door alle Vietnamezen. En daar ziet het er voorlopig niet naar uit.

Als ik om wereldvrede roep, dan is de grote vraag, of ik daarmee nu werkelijk vrede bedoel; d.w.z. coöperatie, samenwerking tussen alle mensen en alle gedachten, of dat ik daarmee bedoel: het overheersen van een bepaalde gedachte. Dat laatste blijkt het meest voor te komen.

Zonder hier nu direct te beginnen met een persiflage op het kerstfeest, zou ik toch willen opmerken dat zelfs het christelijke "vrede op aarde voor hen, die van goeden wille zijn", tegenwoordig eigenlijk wordt omgekeerd. Want de enige mensen, die op aarde vrede hebben, zijn zij die niet van goeden wille zijn. Zij zijn nl. gemeen genoeg om te zorgen, dat ze door anderen met rust worden gelaten.

Hier is iets niet in orde. Komt dit dan misschien omdat het begrip vrede in deze dagen een betekenis heeft gekregen, die absoluut niet past in de werkelijkheid? Als ik uit de vele verschillende begrippen, die er ten dien opzichte bestaan, tracht een gemeenschappelijke norm en ook een gemeenschappelijke waarde naar voren te brengen, dan blijkt dat men in vrede altijd weer de uitdrukking van het nu bestaande ziet: een langzame en geleidelijke groei en ontwikkeling, met een erkenning van alle nu erkende waarden. Met andere woorden: vrede heeft niets te maken met wat u gelooft, denkt of voelt. Het heeft te maken met de verhoudingen, waarin u leeft; en verder niets.

Vrede op aarde betekent: zekerheid voor de eenling. Dat is geen zekerheid van zijn persoonlijke betekenis. Het betekent alleen maar, dat de gemeenschap er zeker van is, dat die eenling niet tot last van de gemeenschap kan worden, zonder dat er maatregelen bestaan om daarin te voorzien; en dat die eenling zich niet buiten die gemeenschap, haar zorgen en haar systeem kan plaatsen, omdat hij anders door die gemeenschap reeds is uitgesloten en eenvoudig uit het gemeenschapsleven verdreven.

Vrede op aarde is dus op het ogenblik eigenlijk normalisatie. Het is een aanpassing van de menselijke psyche aan een gewenste norm. Het is de aanpassing van de menselijke habitus aan een gewenste norm. Ja, het is zelfs de beperking van de ratio door een eenzijdige ontwikkeling daarvan in een gewenste richting.

Een dergelijke vrede is natuurlijk nooit houdbaar en is ook niet denkbaar. De mensen voelen innerlijk een zeer grote behoefte aan vrede. Maar meer en meer zal hun duidelijk worden dat je de vrede, zoals die hun wordt voorgespiegeld, op aarde niet kunt waarmaken. Dat zij hierbij heel vaak de geldende normen dan maar helemaal opzij schuiven, behoeft niemand te verwonderen. Maar ook daarin vindt je geen vrede. Degenen, die op het ogenblik in kicks en sticks proberen aan de werkelijkheid te ontvluchten, vinden geen vrede. Zij vinden een ogenblik van hun eigen dromen. Daarna komende grote ontzueringen met een steeds sterker wordende innerlijke honger naar iets, wat ze niet kunnen begrijpen of omschrijven. Daarom kunnen wij zeggen: een hunkering naar vrede zal leiden tot een praktisch zoeken van iets, wat vrede betekent.

Wat is dan de vrede voor de eenvoudige mens op dit moment? Heel vaak hun beperkt isolement, dat hij met anderen kan delen op een genoeglijke wijze. Maar dat is niet genoeg. In de toekomst zal de onrust in de mens steeds groter gaan worden.

Want een isolement is een beperking; ze is niet meer houdbaar in een wereld, waarin beperkingen reeds van alle kanten op je toesluipen. En daarom zal men gaan zoeken naar iets, wat men harmonie, harmonisatie of ook wel coöperatieve samenwerking en samenleving gaat noemen.

Dit element coöperatie zal daarbij een veel belangrijker rol spelen dan men op grond van wat het in het verleden betekende nu zou kunnen vermoeden. Coöperatie is een samenwerking, waarbij men zich onafhankelijk kan maken van de veeleisendheid van de buitenwereld. Men kan dus aan de ene kant het gewenste isolement nog enigszins handhaven; aan de andere kant kan men het behoefte-element gemakkelijker vervullen.

U moet hier niet in de eerste plaats denken aan de absolute vrijheden binnen de beperkte groep, zoals men die op het ogenblik al vindt. U moet denken in redelijke, normale termen. En wie nu ziet hoe moeilijk het is om een loodgieter of een timmerman voor een kleine reparatie te krijgen, die gaat wel begrijpen dat als je iemand kent, die die werkjes kan opknappen, het de moeite waard is om ook voor die ander iets over te hebben. Deze vorm van samenwerking, die bijvoorbeeld een eeuw geleden nog in vele streken als z.g. naberschap bestond, begint ook nu alweer vorm te krijgen.

Er zijn babysitters nodig. Goed. Vandaag help ik jou; dan help jij mij een andere keer. Een uitwisseling van diensten. Maar als ik eenmaal begin met diensten uit te wisselen en de maatschappij roemt mij en gaat het mij steeds moeilijker maken, dan ga ik proberen om binnen de groep mijn vrijheid te vergroten. Dan wordt het dus ook: Zullen wij niet gezamenlijk gaan inkopen? Of: als we vinden dat de melk te duur en te slecht wordt, zullen we niet samen een koe gaan houden? Desnoods een paar geiten. Dat klinkt dwaas, zeker. Een flatgebouw met een koe eronder. Maar het geeft een beeld van wat ik bedoel.

Het brood wordt te slecht. Er is iemand onder ons, die graag bakt. Waarom zou die voor ons geen brood bakken? We betalen natuurlijk gezamenlijk de kosten. En daarvoor doen wij voor die anderen weer wat terug.

Die coöperatie zal op den duur de grenzen doen wegvallen, die op het ogenblik nog zo sterk tussen gezin en gezin bestaan.

De vrede van de toekomst ligt in het feit, dat je a.h.w. toegang hebt tot een soort dorpsgemeenschap, waarbij je zeker bent, dat een ieder zich gedraagt als een familielid en het met je eens is, zodra het gaat tegen de buitenwereld. Nu wordt de familie besloten door een groot aantal regels; en daarmee ook door een heel groot aantal taboes.

De kinderen moeten naar een crèche, want er moet een gediplomeerde kinderverzorgster zijn. Maar in een dergelijke gemeenschap zou het wel eens zo kunnen zijn: degenen, die vrij zijn, houden zich meteen wel even met de kinderen bezig. We hebben daarvoor geen specialisten nodig; dat kunnen we zo ook. Een beperking dus van het specialisme door onderlinge samenwerking.

Op een gegeven ogenblik komt het misschien zo ver, dat men zegt: Waarom zouden we een huwelijk sluiten? Het heeft sociaal bepaalde nadelen in de buitenwereld. En als in onze wereld een band nu eenmaal erkend is, waarom zouden we daar dan verder nog formules aan toevoegen? We krijgen daardoor een kleine maatschappij met een eigen vrijheid. En nu het typerende:

Zodra deze maatschappij een andere maatschappij ontmoet - klein als zij is - die op dezelfde coöperatieve basis bestaat, zal er een uitwisseling kunnen plaats vinden.

Bijvoorbeeld: in groep A is iemand, die de kinderen gemakkelijk talen leert. Groep B heeft iemand, die bijzonder handig is in het leren knutselen. Men wisselt die eens voor een tijdje uit. Men gaat dus een uitwisseling van diensten aan, waarbij niet meer betaling of waardering in waarde of getal plaats vindt, maar alleen nog in behoefte.

Als er een dergelijke groep bestaat, kan zij zich veel gemakkelijker verzetten tegen invloeden van buiten. Want hoe minder je afhankelijk bent van de goedwillendheid van een ambtenaar of van een firma om ergens bezigheid te vinden of je levensonderhoud te verdienen, zul je ook in die buitenwereld minder onder pressie gezet kunnen worden. Ze kunnen je niet alleen meer vertellen, dat je moet stemmen op een

bepaalde manier; ze kunnen je zelfs niet meer vertellen, dat je moet leven op een bepaalde manier. En je denken laat je al helemaal niet meer beïnvloeden. Waarom zou je aannemen wat die anderen zeggen, als de ervaring in je eigen gemeenschap het tegenovergestelde leert?

Hier bouwt zich dus een beperkte vorm van vrede op aarde op; en wel in een groot aantal verschillende gemeenschappen. Elk van die gemeenschappen heeft een eigen karakter. En het beginpunt van die samenwerkingen zal vaak op een heel ander terrein liggen.

Ik heb er één genoemd, waar die samenwerking begint uit de behoefte aan iemand, die reparaties kan verrichten. Maar dat kan net zo goed voortkomen uit een aantal mensen, die vrijelijk en op hun eigen manier een geloof willen beleven. Of desnoods uit mensen, die er een sleutelclub op na willen houden. Het begin is niet zo belangrijk; wat zich ontwikkelt wel. En wat zich ontwikkelt, is dus een samenwerking, een begrip, waardoor men niet meer de waarden afweegt, maar slechts reageert op erkende behoeften.

Nu blijkt, dat de mens juist daarin zijn evenwicht vindt. Hij vindt daarin voor zichzelf de mogelijkheid tot vrede. Hij heeft betekenis, zonder dat hij hoeft te vechten voor status. Hij vindt genegenheid, zonder dat hij deze nu bepaald moet verdienen op een zekere manier. Hij kan zichzelf zijn, mits hij bereid is zijn eigen capaciteiten te geven.

De ontwikkeling van een gemeenschap, zoals ik u die schets, zal in de komende jaren al beginnen. Zij is hier en daar onderweg, maar meestal in gebieden, waar de verzorging nu niet zo daverend is. In Nederland zal daarvan in verhouding dus betrekkelijk weinig sprake zijn. Maar wij weten, dat dergelijke "communes" al zijn ontstaan in landen als Brazilië, zelfs in Zuid-Afrika (de staat, die zo ontzettend veel last met kleurlingen schijnt hebben). In landen als India, waar ook die gemeenschapsbeweging op gang gaat komen. En in Amerika vooral bij degenen, die zich in de maatschappij niet meer thuis voelen: het stichten van communes door wat men hier waarschijnlijk nog hippies, nozems, provo's e.d. noemt. Ze zijn er.

Ik neem aan, dat de ontwikkeling van deze groepen in toenemende mate de komende 10 jaren beheerst. En hierbij wordt "vrede op aarde" geen lege leuze meer. Want vrede op aarde is niet meer een kwestie van wat wij nastreven, maar van wat we zijn. En daarmee wordt de essentie weer benaderd van alles, wat in deze kersttijd verkeerdelijk wordt gepredikt.

Van goeden wille zijn wil betekenen: eenvoudig het goede dat je hebt delen met anderen. Meer niet.

Vrede op aarde is: betekenis hebben door het vrijelijk deelnemen met al wat je hebt en bent aan een gemeenschap, waarin behoefte bestaat aan die gaven. Het is een complete breuk met het commercialisme.

De ontwikkeling van deze groepen zal in de komende jaren natuurlijk van de praters en van de commercie grote weerstand ondervinden. Want ten slotte voelt men niet veel voor mensen, die genoeg nemen met het eenvoudigste en het goedkoopste product (en dat nog in groothandelsprijzen) en zich niet laten verblinden door de nieuwe verpakking, de nieuwe namen of de z.g. nieuwe ontdekkingen. Om u een voorbeeld te geven:

Van alle tegenwoordig gepropageerde goede wasmiddelen is de oude - en practisch niet meer verkrijgbare - glycerinezeep nog steeds een van de beste. Een kleibe groep zou in staat zijn deze zeepsoort desnoods zelf te vervaardigen; of deze - zoals grote industrieën doen - met vaten tegelijk te betrekken en zo zich te ontdoen van alle noodzaak om zich met synthetische wasmiddelen van hoge prijs bezig te houden.

Hier ziet u dus, dat vrede op aarde eigenlijk heel wat anders gaat worden, dan men op het ogenblik denkt. Vrede op aarde van morgen is eenvoudig een tevredenheid, die men binnen een gemeenschap vindt door de betekenis, die men in die gemeenschap heeft. Niet door wat men probeert te schijnen of te zijn, maar door datgene, wat men eerlijk en oprecht is. En daarmee zal na ongeveer een 20 à 25 jaren een bestrijding van die gemeenschappen door de grote politieke, de sociale groeperingen haast onvermijdelijk zijn. Men zal dergelijke groeperingen uitkrijten als a-sociaal, onzedelijk, verderfelijk, parasitair. Maar ze zijn dat niet. En de mensen, die

die vrede hebben gevonden, zullen niet bereid zijn haar prijs te geven. Dergelijke groepen kunnen zich dan alleen nog handhaven door zich uit te breiden. Wat er ontstaat is van groep tot groep eerst een soort osmotisch proces. De denkwijzen en grondregels van de ene groep filteren langzaam door naar de andere, zonder dat er een directe versmelting plaats vindt. Hierdoor is een gelijke en gelijktijdige reactie tegen elke agressie mogelijk, zonder dat er sprake is van een feitelijke organisatie.

De aanval op "de organisatie", die zo bijna spontaan gaat groeien, zal m.i. over 60 jaren een zodanige omvang hebben, dat zij de mogelijkheid tot systematisch regeren van landen, statengroepen, werelddelen of zelfs de gehele wereld eenvoudig vernietigt. Dit is een vernieuwingsproces, waarbij de oude prikkels wegvallen.

Als men u zegt, dat u om een goede kleurentelevisie-toestel te hebben zoveel geld moet verdienen en een inkomen van b.v. een half jaar zou moeten offeren, dan zal men nu misschien zeggen: Ja, maar ik krijg er iets voor terug. Maar later zegt men al heel gauw: Waarom eigenlijk? Want wij hebben onder ons mensen, die als komieken en als zangers kunnen optreden, niet alleen in kleur maar zelfs in drie dimensies. Veel goedkoper, veel prettiger en afwisselender dan ooit de t.v. kan zijn.

De gesprekken van deskundigen, die wij eens pleegden aan te horen met een lichte verwondering, blijken door de wisseling van meningen in onze groep, waaraan een ieder kan deelnemen, indien hij zin heeft, op een veel rijkere wijze voor ons beschikbaar. Een verschuiving. Zoals men al heel snel zal zeggen: Waarom zou ik grote onkosten maken om naar een voetbalwedstrijd te gaan kijken, indien ik op mijn eigen manier en met mijn eigen mensen zeer interessante sportbelevissen kan hebben, zelfs indien het alleen maar om een rondje tafeltennis of sjoelbakken gaat. Als ik te allen tijde binnen mijn gemeenschap mensen kan treffen, die mij helpen om mijn behoefte ook aan ontspanning, aan amusement of aan creativiteit te vervullen, dan wordt mijn onafhankelijkheid van de buitenwereld steeds groter. En dit betekent, dat de massapubliciteitsmedia over zo'n 100 jaar dus heel wat minder invloed zullen hebben. Zij zullen niet meer een mening-bepalende invloed hebben zoals vandaag, maar daarentegen eerder alleen een gesprekswaarde hebben. Dit maximaal.

Zo groeit de vrede op aarde uit de onbewuste behoefte van de massa. Haar norm is dan niet het uitschakelen van alle nood en geweld op de wereld (doeleinden, die veel te groot zijn voor een mens om te overzien), maar ze komt eenvoudig voort uit de behoefte om zoals je bent nog iets te betekenen. Zij komt voort uit de behoefte jezelf te kunnen zijn. Zij komt voort uit het onvermogen van de maatschappij om aan de eenvoudige, de zuiver persoonlijke behoeften en eisen en kleine noodzaken van alledag tegemoet te komen.

Het is de maatschappij, die steeds groter wordt en daardoor voor zichzelf de vrede steeds meer maakt tot een onbereikbare abstractie, die morgen reeds het aanzien gaat geven van een werkelijke vrede op aarde. Een vrede, die niets meer te maken heeft met de vraag van oorlog of geen oorlog. Die niets meer te maken heeft met onderontwikkelde en overontwikkelde gebieden, met industrialisatie of "terug naar het eenvoudige leven". De ontwikkeling komt eenvoudig voort uit de eenvoudige behoefte, waardoor de mens uit de anonimiteit van de te grote massa van vandaag gaat terugkeren tot de kleinere, in zich meer besloten groepering en gemeenschap.

NASCHRIFT.

Geestelijk gezien betekent hetgeen ik in de twee voorgaande hoofdstukken heb omschreven natuurlijk ook een omwenteling, een verandering. De kwestie van het systeem, van de redelijkheid, maar vooral wel de dominantie van het woord bij de poging tot bewustwording en geestelijke ontwikkeling, zal afnemen. De woordloosheid van een verzonken-zijn in zichzelf is juist binnen een kleine gemeenschap, zoals ik u heb geschetst, gemakkelijker uit te drukken dan alle systeemverklaring. En daarom krijgt de gemeenschap geestelijk gezien iets van een Ashram (een leerderp, een heilige plaats), waarin een geestelijk centrum bestaat. Een centrum van een of meer leraren. Dezen zijn niet zozeer door de leringen, die zij met woorden geven, belangrijk - al speelt dat wel eens een rol - maar vooral door de sfeer, die zij voortbrengen.

In het alledaagse leven van een dergelijke Ashram bestaat er een mystieke fac-

tor, een onzichtbare en niet uitdrukbare verbondenheid, die in de geest nieuwe waarden geboren doet worden, zonder dat je beseft waar ze vandaan komen of hoe ze zijn. Het is een zo geleidelijk openvouwen van het innerlijk wezen, dat je na lange tijd soms met een schok ontdekt: ben ik dan zoveel veranderd?

Zo moet u denken aan de geestelijke ontwikkeling in die gemeenschappen. Het zijn geen spectaculaire processen. Maar overal ligt op de achtergrond van het menselijk denken ook een geestelijke behoefte, hoe dan ook geformuleerd. En in de vrede, waarin men zich wat zekerder gaat voelen tegenover de omgeving, zal bij vele mensen een innerlijke verdieping van steeds groter belang zijn. Die sfeer van de gemeenschap wekt geleidelijk en haast onzichtbaar - zoals het groeien van het gras b.v. - een nieuwe mentaliteit, een nieuwe geestelijke waarde, een nieuwe geestelijke sfeer. In die sfeer zal menselijke rede en wetenschappelijkheid wel degelijk optreden, maar zij zal niet meer alles domineren. Zij zal a.h.w. een uitingsmiddel zijn geworden, niet meer het systeem tot bereiking of tot erkenning.

Op soortgelijke wijze zien wij in kleine gemeenschappen - en juist door de verwerping van wat de praters aan leegheden voortdurend weer produceren - de behoefte ontstaan aan wat men misschien een magisch element noemt. Wij zullen praktijken zien, die eigenlijk bijgelovig lijken. Wij zullen zien, dat deze groepen om heel andere redenen dan zuiver zakelijke bepaalde gebaren of bepaalde gewoonten erop na gaan houden, of misschien bepaalde middelen gaan gebruiken. Op zichzelf is dit niet zo belangrijk, want het zal wel van groep tot groep verschillen. Maar wat wel belangrijk is: Op deze manier vindt men dus een uitweg voor krachten, die in de mens zelf besloten liggen. Men gaat innerlijke waarden, die in het systeem, in de massa voortdurend worden onderdrukt en die door de praters altijd worden geïnterpreteerd met een doel dat niet in jezelf leeft, weer erkennen als een deel van het persoonlijk wezen; en men gaat daarmee ook werken.

De geestelijke ontwikkeling zal dan ook - en ik zou zeggen: dat ligt toch wel enigszins in de sfeer van Aquarius - een element vertonen van technisch-magisch werken aan de ene kant, maar aan de andere ook van mystiek-magisch erkennen en beleven. De geestelijke bewustwording wordt weer deel van het dagelijks levensproces; ze is daar als een onontbeerlijke waarde ingebouwd. En niet - zoals nog in de maatschappij van vandaag - iets, wat additioneel is: een toevoeging aan het normale levensproces.

Het is juist op grond van deze geestelijke ontwikkeling, dat ik meen dat wij voor de komende tijd een toenemende geestelijke bloei mogen verwachten; zelfs al zal de wereld zich beklagen over de steeds toenemende afwijking van haar normen, het zedelijk en moreel verval, de toenemende luiheid, de toenemende onverantwoordelijkheid en wat dies meer zij. Want zeker, de maatschappij zal de schokken ondergaan van deze ommekeer van mentaliteit. Maar de geestelijke waarde, die binnen deze kleine gemeenschappen en groepen kan worden gegenereerd, maakt het mogelijk om de hiaten, die in de maatschappij, in het sociaal systeem vallen, op te vangen; niet meer door een wet, maar door een eenvoudige spontane menselijkeheid. Misschien zelfs door meer dan dat: door een spontaan gegenereerde kracht, die meer van goddelijkheid heeft dan van menselijkheid.

De door mij geschetste processen impliceren in de toekomst een toenemen van geestelijke, magische en mystieke werkingen in de wereld en verzekeren gelijktijdig, dat uit de groei hiervan een compensatie kan worden gevonden voor de tekortkomingen van de maatschappij. Zo brengt de toekomst een "vrede op aarde", dat geen leuze is en geen vlag, die de belangen van bepaalde groepen moet dekken, maar eenvoudig een levenswaarheid.

WERKOPDRACHT.

Vraag u af, hoe en op welke wijze u - niet door u te forceren tot iets anders dan u bent, maar door uzelf te zijn - kunt bijdragen tot het geluk van uw medemensen.

Vraag u af in hoeverre uw medemensen u zouden kunnen en willen bijstaan om ook voor uzelf en in uw eigen leven die noodzakelijk evenwichtigheid te bereiken. Aan de hand van uw waarschijnlijk wat pessimistische conclusies verzoek ik u dan te

overwegen langs welke weg u van ù uit kunt beginnen om de frustraties van anderen in uw omgeving te doen afnemen en op welke wijze u degenen, die kunnen en degenen, die aan kunde behoefte hebben, kunt samenbrengen. Als u zich daarvan een voorstelling hebt gemaakt, is het raadzaam te overwegen in hoeverre het overdachte ook praktisch kan worden uitgevoerd.

:--:

EMOTIE EN RATIO.

Het verstandsleven van de mens is de oppervlakte van zijn persoonlijkheid. Wat wij nl. verstandelijk denken noemen, is niets anders dan het gebruiken van de voor ons kenbare regels en verschijnselen als referentiepunt voor alle voor ons denkbare ontwikkelingen. We gaan dus uit van het standpunt, dat alles gehoorzaamt aan de regels, die wij zien. We houden er geen rekening mee, dat onze waarneming heel vaak een uitzondering kan zijn op de totaliteit. Daarom kan het verstandsleven en de a.h.w. rationele redactie van het eigen bestaan voor de mens nooit bevredigend zijn. Indien hij daarvan zou uitgaan, zou hij voortdurend komen te staan voor het onverwachte; en dat zou dan weer zijn zelfvertrouwen t.a.v. zijn verstandelijkheid in gevaar brengen. Daarom grijpt hij naar de emotie.

Nu blijkt, dat de emotie van de mens over het algemeen de weergave is van zijn werkelijke persoonlijkheid. In de emotie drukt hij weliswaar niet de actie uit in een bepaalde vorm, maar wel zijn eigen behoefte, die binnen een dan meer rationeel omschreven actie in feite moet worden vervuld.

Aan de andere kant blijkt die emotie ook weer in staat de ratio te onttrekken aan de controle van het feit. De redelijkheid wordt verheven boven de feiten en ze wordt als een onafhankelijke waarde gesteld. De mens beschouwt nu de ratio als de rechtvaardiging van zijn bestaan. Hij gaat zo wat hij zijn redelijk denken neemt op in feite emotionele gronden voortdurend aanpassen aan de feiten, zonder de waarde daarin te veranderen.

Heeft men dit eenmaal geaccepteerd - en ik neem aan dat dit aanvaardbaar is - dan kan men hieraan de volgende conclusies verbinden:

1. Al het verstandelijk leven en denken van de mens is slechts mogelijk, omdat hij daarbij wordt gedragen door zijn emoties.
2. De emotie geeft het ware wezen van de mens weer. Doch slechts langs de rationalisatie (het overbrengen naar de verstandelijke wereld) kan hij zijn emotionele inhoud voor zichzelf aanvaardbaar maken binnen het wereld-beeld, dat hij zelve ziet, beseft of schept.
3. Als er geen emotie zou zijn, zou er geen samenleving kunnen bestaan en zou het menselijk geslacht allang zijn uitgestorven. De emotie is dus in feite de meest belangrijke drijfveer in het menselijk bestaan. Indien men dit erkent, verwerpt men te zeer zijn eigen vermogen tot beheersing van de wereld en de maatschappij. De mens zal daarom het verstand boven de emotie plaatsen. Hij doet dit echter uit emotionele redenen; nl. omdat het beheersen van zichzelf en zijn leven een voor hem noodzakelijke waan pleegt te zijn.
4. Om dit nog even scherper te stellen: Alle verstandelijke overwegingen gelden voor het ogenblik, waarop zij tot stand komen. Daar de emotie echter het verstand verheft tot de beheersing van de wereld, van de materie en eventueel van jezelf, zal men geneigd zijn elke tijdelijk geldende verstandelijke erkenning bij voortdurend van toepassing te verklaren op de wereld. Doordat men dit doet, is de eigen reactie op de wereld foutief en ontstaan er onbeheersbare nevenverschijnselen, die dan emotioneel worden verworpen en de mens brengen tot een strijd tegen datgene, wat hij in feite zelf veroorzaakt.

Hier heeft u een grondslag, een kleine grondfiguur van een onderwerp, waarover we natuurlijk veel langer zouden kunnen spreken. Ik wil nu enkele verschijnselen in de wereld bezien aan de hand van verstand en emotie.

Oorlog. Oorlog is altijd een emotionele kwestie. Maar deze wordt voor de mens pas aanvaardbaar gemaakt, indien hij verstandelijke redenen heeft. Daarom zullen er voor elke oorlogshandeling redenen worden ontworpen, die zeer logisch klinken, totdat men ze zonder vooroordeel aan de feiten toetst. Dan blijken ze niet van kracht te zijn, ja, in feite vaak te berusten op fantasie en overdrijving.

De noodzaak tot strijd in het leven.

De noodzaak tot strijd in het leven komt voort uit verstandelijke beredeningen. De mens bepaalt zijn behoefte niet aan de hand van zijn werkelijke erkenning van behoefte per moment, maar volgens een plan, waarin hij voor zich noodzaken vaststelt en daardoor creëert. Veel van hetgeen de mens in zijn leven noodzakelijk acht, is helemaal niet noodzakelijk voor zijn bestaan als mens. Het is slechts voor hem noodzakelijk geworden, omdat een terzijde-stellen of een verliezen daarvan voor hem emotioneel een vermindering van betekenis zou inhouden. Anders gezegd: 9/10 van hetgeen de mens behoefte noemt, is in feite een statusdrang, die weer voortvloeit uit een verkeerde interpretatie van eigen bestaan in de mensheid en eigen betekenis voor de mensheid.

Willen wij van hieruit een sociale samenhang bezien, dan blijkt dat de mens de sociale waarden pleegt te generaliseren om juist daardoor het persoonlijk element eraan te ontnemen.

Als ik stel, dat duizend mensen honger hebben, dan kan ik mij onttrekken aan de verplichting met die anderen te delen wat ik heb. Op het ogenblik dat ik erken, dat één mens van honger dreigt om te komen, kan ik dit als een persoonlijke noodzaak gaan zien. Op het moment, dat ik een gemeenschappelijke instantie schep, die de verplichting heeft om b.v. doden te begraven en zieken te verzorgen, kan ik mij altijd beroepen op het fiet, dat ik deel uitmaak van degenen, die de instantie hebben ingesteld en instand houden. Het resultaat is, dat ik mij aan de onaangename taak om doden te begraven en zieken te verzorgen kan onttrekken.

Hier zien wij dus een vervreemdingsverschijnsel, dat ook emotioneel kan ontstaan aan de hand van het verstandsleven. Ik meen, dat 9/10 van de mensen, die zich op hun verstand plegen te beroepen en die steeds weer van het verstandelijk overleg willen uitgaan, t.a.v. het werkelijke leven in een soort ivoren torentje zitten. Zij overzien weliswaar de einder, maar beseffen niet wat er rond hen werkelijk gebeurt. Zij spreken over de mens, maar in feite is het een robot van hun eigen voorstelling, waarover zij spreken. Zij spreken over de maatschappij; maar zij spreken niet over een samenleving van mensen, doch over een soort schaakbord, waarop zij naar believen menen zetten te kunnen doen. Daarom is in dit onderwerp, dat ik uit de aard der zaak kort moest houden, mijn conclusie de volgende:

De mens, die verstand gaat zien als iets, wat boven de emotie staat of wat de emotie regeert, vervreemdt zichzelf van de feiten omtrent zichzelf en de wereld, waarin hij leeft.

De mens, die de emotie zonder meer aanvaardt en tot uiting brengt, zal echter niet kunnen komen tot een voldoende besef van de wereld waarin hij leeft en ook van zichzelf.

Hij, die beseft dat zijn emoties voor hem de primaire uiting van zijn wezen zijn, maar tevens beseft te moeten formuleren wat zij voor hem betekenen, zal - uitgaande van zijn emoties, maar met zijn verstand de werkingen daarvan beziende - tot een gerichtheid in zijn emotionaliteit kunnen komen, die niet past bij zijn wezen, maar het hem wel mogelijk maakt in het totaal van het leven de werking van zijn wezen te bepalen en te richten. Daarom kunnen deze wereld in een mens nooit los van elkaar worden behandeld. Wie spreekt over verstand, spreekt over waarden, die een emotionele basis hebben. Wie spreekt over de emotie en een menselijke wereld, moet reeds zijn gekomen tot een formulering van die emotie en zal als zodanig de emotionele inhouden verstandelijk moeten weergeven.

Het zal u duidelijk zijn, dat het niet mogelijk is verstandelijk of in woorden het geheel van de emotie uit te drukken, doordat elke uitdrukking van emotie uit

de aard der zaak in persoonlijke formulering is. Wie deze persoonlijke formulering voor een ieder geldend wil verklaren, zal ontdekken dat hij in de spraak-verwarring van Babylon tot anderen niet meer kan zeggen wat hij werkelijk bedoelt. Wie echter beseft, dat zijn persoonlijke uitspraak omtrent eigen inhoud en emotie slechts bedoeld is om een echo te wekken in de ander en niet om een redelijk antwoord op dezelfde basis te ontvangen, zal de emotie in anderen als stuwende waarde zódanig kunnen begrijpen, dat hij op basis daarvan tot een samenwerking kan komen, zelfs indien de verstandelijke grondslagen daartoe voorlopig nog ontbreken.

-:-

S U R P R I S E .

De inhoud in het leven wordt omgeven door zoveel uiterlijkheden, dat wij niet in staat zijn de werkelijkheid onmiddellijk te vinden. Menigeen, die naar de werkelijke waarde van het leven zoekt, handelt als een kind, dat een surprise uitpakt op Sinterklaas. Schaal na schaal, omhulsel na omhulsel wordt zorgvuldig geopend en onderzocht; telkens weer met de illusie, dat men nu de werkelijkheid bereikt. Maar ook telkens weer met het besef, dat men slechts één verpakking verder is gekomen.

De werkelijkheid doet ons denken aan een ui. Vele huidjes omringen een in feite vaak kleine en onbelangrijke kern.

Als u in het leven voor een surprise staat, voor dingen waarmee u geen raad weet, ga dan niet verstandelijk trachten het geheel te ontleden. U zult ontdekken, dat de taak u gaat vermoeien en dat u op den duur geneigd bent om het pakje te laten voor wat het is. Ga uit van de emotie. Tracht aan te voelen wat zich in het pakje kan bevinden. En dan vindt u vaak, dat de inhoud - vaag beseft - de stimulus vormt om verder te gaan met het moeizaam onthullen, zodat de schijnvormen plaats maken voor de werkelijkheid.

Wat is de grootste surprise voor u allen in het leven? Ik geloof wel: datgene, wat mogelijk blijkt. Want de meeste mensen begrijpen niet wat er mogelijk is in deze wereld, juist omdat ze de uiterlijkheden voortdurend laten prevaleren.

Achter alle schijnbare belemmeringen en onmogelijkheden ligt uw eigen koninkrijk; ligt de inhoud van uw eigen wezen; ligt de erkenning van een kosmische verbondenheid, zo goed als iets, wat in feite de vrijheid van leven is.

De surprise van het bestaan is: dat achter de vele uiterlijkheden, die je stuk voor stuk moet overwinnen en verwijderen, een koninkrijk Gods ligt, waarin de mens onbepaald zelf kan bestaan en toch deel kan zijn van een goddelijke Totaliteit.

De grootste surprise van het bestaan is: de betekenis, die wij bezitten, juist wanneer wij al onzè waan omtrent eigen betekenis hebben verloren.

Wie afstand doet van de beperkingen, die hij in het leven aan zichzelf en aan zijn besef omtrent zichzelf oplegt en daarvoor in de plaats voortdurend zoekt naar een werkelijkheid in eigen bestaan en uiting, hij zal ontdekken - en het zal een grote verrassing voor hem zijn: Ik ben eigenlijk vrij. Ik ben oneindig. Er is niets, wat mij kan beperken. Al wat ik tot nu toe ernstig en verstandelijk heb gezocht, was reeds mijn eigendom.

De grootste verrassing is steeds weer: de ontdekking van je eigen rijkdom te midden van je eigen veronderstelde onvolkomenheden en armoede.

-:-

MOGE HET GOED GAAN.

Moge het goed gaan. Maar wat? Moge het goed gaan met de onzen? Maar wat dan van de anderen? Wat is eigenlijk "goed"? Wie kan u zeggen, wat goed is en wat kwaad is?

Een groot deel van de beschaving is voortgekomen uit kruistochten, die de ene zijde goed en de andere zijde ongetwijfeld demonisch heeft genoemd.

Veel van de veranderingen in de wereld zijn te danken geweest aan oorlogen, die vele levens hebben genomen. En veel van hetgeen tegenwoordig eenvoudig als deel van het leven geldt, kon alleen worden verworven door de nood, de hongersnood, de pestilentiën, die ongetelden hebben verwoest. En daarom vraag ik me af, of je kunt zeggen: Moge het goed gaan.

Alles in het leven heeft een doel. Zin is er in alle gebeuren. Maar doel en zin zijn niet menselijk te omschrijven. En het streven naar het doel kan niet menselijk worden geredigeerd.

Het doel is de eenheid van alle dingen. Het doel is de bereiking van de totale schepping, die - haar God aanschouwende - het beeld van die God vormt en dan langzaam in Hem opgaat. Als u dat bedoelt, dan houdt "moge het goed gaan" alle dingen in: het goede en het kwade; de vernietiging en het ontstaan.

Maar wie gebruikt die woorden ooit in die zin? Men zegt altijd "moge het god gaan" en men bedoelt daarmee een bepaald iets; desnoods de hele wereld. Maar dan toch "moge het goed gaan", moge bepaalde dingen dan niet gebeuren.

Ik echter zeg u: Alle dingen zijn zinvol. Ontwikkeling zonder strijd is niet mogelijk. Vooruitgang zonder vernietiging - in de tijd althans - is waan. Bereiking zonder offer is ondenkbaar.

Als wij zelf besluiten om onze weg te kiezen, als wij besluiten volgens ons denken het goede te doen, als wij willen leven volgens datgene, wat naar ons denkbeeld het juiste is, dan mogen wij niet zeggen: Moge dit goed gaan. Dan mogen wij zeggen: Wij doen het beste dat wij kunnen. Wij volbrengen wat ons het meest juiste lijkt. Maar of wij goed handelen of fout, moge het goed gaan. Moge ons wezen met zijn streven een bijdrage vormen tot de eenheid van het totaal geschapene, tot het begrip in allen voor de Bron van alle dingen, voor het bereiken van de oneindigheid en tijdloosheid door al wat nu in tijd gebonden is. Dan alleen kunnen we die woorden zeggen.

Wij moeten ons aanpassen aan dat wat is. Wij moeten werken met de middelen, die ons zijn gegeven en met de kracht en het besef, welke voor ons vandaag beschikbaar zijn. We moeten uitgaan van dat, wat wij op dit moment eerlijk en oprecht als juist zien. Dat is onze taak. Maar het is een taak van hogere kracht. Het is een beslissing van hogere kracht, die uitmaakt, of ons streven juist is of niet voor het geheel.

Strijd is onvermijdelijk. Moge datgene, wat wij tot die strijd bijdragen en de wijze, waarop wij dit doen, voeren tot de bereiking van het geheel. Dat alleen kan in kosmische zin worden begrepen met die paar woorden: moge het goed gaan.

Moge het goed gaan. Moge ons wezen zich aanpassen aan zijn mogelijkheden en zijn ware verplichtingen beseffen. Moge het "ik" t.a.v. de wereld zijn juiste plaats innemen. Moge het "ik" zijn lot dragen, zonder zichzelf daaronder te verliezen, zonder anderen daarvan het slachtoffer te maken. Moge het "ik" zijn verantwoordelijkheden dragend de bevrijding vinden van het lot.

Moge het goed gaan!

:--: